

แบบรายการประกอบคำขอประเมินผลงาน
ผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา
เรื่อง การประเมินผลการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม
กรณีประสบอุทกภัย ปี ๒๕๕๔ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในเขตภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางของประเทศไทย

ของ

ชื่อ นางเพ็ญผกา วงศ์กระพันธุ์
ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุข ระดับชำนาญการ
ตำแหน่งเลขที่ ๓๓๐
กลุ่มงาน/ฝ่าย พัฒนาศักยภาพบุคลากร
กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ
กรมอนามัย

เพื่อแต่งตั้งให้ดำรง

ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุข ระดับชำนาญการพิเศษ
ตำแหน่งเลขที่ ๓๓๐
กลุ่มงาน/ฝ่าย พัฒนาศักยภาพบุคลากร
กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ
กรมอนามัย

ผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

๑. ชื่อผลงานเรื่อง การประเมินผลการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม กรณีประสบอุทกภัย ปี ๒๕๕๔ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง ของประเทศไทย

๒. ระยะเวลาที่ดำเนินการ ตุลาคม ๒๕๕๔ – สิงหาคม ๒๕๕๕ โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๕๔ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

๓. สัดส่วนของผลงานในส่วนที่ตนเองปฏิบัติ ๗๐ %

๔. ผู้ร่วมจัดทำผลงาน (ถ้ามี)	๑. น.ส. กรวิภา ปุณณศิริ สัดส่วนของผลงาน	๒๐ %
	๒. น.ส. สุนิษา มะลิวัลย์ สัดส่วนของผลงาน	๑๐ %

๕. บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสถานการณ์การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม กรณีอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปี ๒๕๕๔ ๒) ศึกษาการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมระหว่างพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซาก และ ๓) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงระบบในเรื่องวิธีการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมงบประมาณ บุคลากร และวัสดุ อุปกรณ์ กรณีอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบเจาะจง ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำท่วมในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง มากกว่า ๓๐ วัน มีประชากรได้รับผลกระทบจำนวนมาก และมีทั้งพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซาก จำนวน ๑๐ แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสัมภาษณ์การดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการพรรณนาความและสรุปแบบอุปนัย

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในประเด็นการจัดการขยะในพื้นที่ท่วมซ้ำซากมีการเตรียมตัวในการจัดการได้ดีกว่าพื้นที่ท่วมใหม่ การจัดการสิ่งปฏิกูลของทั้ง ๒ พื้นที่ที่มีการจัดการในลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่การจัดการในพื้นที่ท่วมใหม่ สามารถเตรียมการได้ดีกว่า การสุขาภิบาลอาหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๒ พื้นที่ มีการเตรียมการจัดหาอาหารสำหรับประชาชนในพื้นที่เหมือนกัน การจัดหาน้ำสะอาดสำหรับอุปโภค บริโภคซึ่งทั้ง ๒ พื้นที่ที่มีการจัดการเรื่องความพอเพียงได้ดี การจัดการเรื่องที่อยู่อาศัยพบว่าทั้ง ๒ พื้นที่เน้นเรื่องสถานที่พักชั่วคราวให้ประชาชน แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ท่วมซ้ำซาก ได้คำนึงถึงเรื่องการจัดการที่อยู่อาศัยประชาชนที่บ้านของตนเองด้วย ประเด็นการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ทั้ง ๒ พื้นที่ ได้จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชนที่ประสบอุทกภัย ประเด็นการเตรียมบุคลากร ทั้งพื้นที่ท่วมซ้ำซาก และพื้นที่ท่วมใหม่ได้กำหนดผู้รับผิดชอบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนประเด็นงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งที่อยู่ในพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซาก ใช้

งบประมาณสำหรับการและแก้ปัญหาในภาวะอุทกภัยจากเงินงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นของรัฐบาล และงบปกติของหน่วยงาน

Abstract

The purpose of this study was to explore environmental health management of Local Administrative Organization on flooding crisis in ๒๐๑๑. A cross-sectional survey by purposive sampling was conducted at ๑๐ local administrative organizations affected by flooding in duration more than ๓๐ days in northern and central part of Thailand. Data was collected by using self-administrative questionnaires for the executives and practitioners in local administrative organization. Content analysis was used as qualitative approach to analyze, identify themes and develop evidence based conclusions.

The results revealed that environmental health regarding to waste management in area where flooding occurred repeatedly had more systematically preparedness than area where flooding had been occurred whereas sewage disposal, food and housing sanitation, clean water supply management and necessary support live equipment in two areas were provided sufficiently in equal manner. Similarly, in perspective of manpower and financial support, it was recognized that two types of flooding areas were managed and available to solve the problems for flooding crisis situation appropriately as well.

๖. บทนำ

อุทกภัยเป็นภัยที่เกิดจากน้ำท่วม เป็นสภาวะที่น้ำไหลเอ่อล้นฝั่งแม่น้ำ ทะเลหรือน้ำฝนที่ตกหนัก จนทำให้การระบายไม่ทัน เป็นภัยทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นและเป็นปัญหาที่ทั่วโลกประสบ สำหรับประเทศไทย อุทกภัยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปีในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมาปัญหามียุทธศาสตร์มีแนวโน้มและความรุนแรงมากขึ้น โดยจากสถิติของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (๒๕๕๔) ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ มีอุทกภัยเกิดขึ้นทุกปี เฉลี่ย ๕ - ๑๗ ครั้ง/ปี โดยเฉพาะในปี ๒๕๕๔ ส่งผลให้ราษฎรได้รับผลกระทบมากกว่า ๑๒.๘ ล้านคน มีผู้เสียชีวิตกว่า ๑๘๐ คน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ๒๕๕๕) และธนาคารโลกประเมินมูลค่าความเสียหายสูงถึง ๑.๔๔ ล้านล้านบาท

อุทกภัยได้ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงและส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน สร้างความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม สิ่งก่อสร้างต่างๆ พืชผลทางการเกษตร เกิดการปนเปื้อนของน้ำ และการแพร่ระบาดของโรคต่างๆ โดยปัจจัยด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมเป็นระบบหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอุทกภัย ไม่ว่าจะเป็นระบบจัดหาน้ำสะอาด การจัดการขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล เป็นต้น รวมทั้งที่อยู่อาศัยได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหากมีการจัดการที่ไม่ดี อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในวงกว้างได้ เช่น การทิ้งขยะหรือถ่ายอุจจาระลงน้ำ การรับประทานอาหารที่ไม่สะอาดหรือน้ำเสีย ก่อให้เกิดโรคระบบทางเดินอาหาร โรคผิวหนังและอื่นๆ ตามมา จากสถิติของสำนักระบาดวิทยา ปี ๒๕๕๕ พบว่า ในช่วงอุทกภัยที่ผ่านมาพบผู้ป่วยในพื้นที่ที่ประสบปัญหาอุทกภัย มีอาการอุจจาระร่วงมากกว่า ๓๐, ๐๐๐ คนและป่วยเป็นโรคตาแดง ประมาณ ๔,๑๐๐ คน ซึ่งจะเห็นว่าโรคต่างๆ เหล่านี้ มีผลหรือมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรมีการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในภาวะอุทกภัย

ในการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในภาวะอุทกภัยนั้น มีหลายประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการขยะ การจัดการสิ่งปฏิกูล การสุขาภิบาลอาหาร การจัดหาน้ำสะอาดสำหรับอุปโภค บริโภค การสุขาภิบาลที่อยู่อาศัย และการจัดการน้ำเสีย ในการดำเนินงานเหล่านั้น มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการหรือจัดหาปัจจัยต่างๆ เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนเพื่อให้เกิดการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดีในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง สำหรับหน่วยงานส่วนกลางมีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานในพื้นที่ เช่น กรมอนามัย มีส่วนในการดำเนินการช่วยเหลือในกรณีอุทกภัยด้วยการสนับสนุนด้านวิชาการ เครื่องมือ อุปกรณ์ บุคลากรและอื่นๆ ในการจัดการปัจจัยด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ประสบภัย เพื่อป้องกันการเกิดโรคที่เกิดจากผลกระทบด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม เช่น โรคติดต่อที่มีน้ำและอาหารเป็นสื่อ โรคระบบทางเดินหายใจ และโรคผิวหนัง เป็นต้น

เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในภาวะอุทกภัย จึงได้สำรวจวิธีการจัดการและประเมินสถานการณ์การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีอุทกภัยระหว่างพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซาก เพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะต่อการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม รวมทั้งการปรับปรุงหรือแก้ไขรูปแบบการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การวางแผนเพื่อลดหรือป้องกันผลกระทบต่องานเศรษฐกิจ สังคมและสุขภาพโดยรวมของประเทศ ต่อไป

๗. วัตถุประสงค์

๗.๑ เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม กรณีอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี ๒๕๕๔

๗.๒ เพื่อศึกษาการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระหว่างพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซาก

๗.๓ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงระบบในเรื่องวิธีการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม งบประมาณ บุคลากร และวัสดุ อุปกรณ์ กรณีอุทกภัยแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๘. วิธีการดำเนินงาน/วิธีการศึกษา/ขอบเขตงาน

๘.๑. วิธีการดำเนินงาน

๑) ทบทวนผลกระทบด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมกรณีเกิดอุทกภัย และรวบรวมการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของกรมอนามัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมควบคุมโรค กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น และรวบรวมข้อมูลงานอนามัยสิ่งแวดล้อม ข้อมูลระดับความรุนแรงของอุทกภัยและนโยบายของรัฐบาล

๒) ประชุมชี้แจงกรอบ/แนวทางการดำเนินงานแก่เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓) คัดเลือกพื้นที่ศึกษา

๔) พัฒนาและจัดทำเครื่องมือและนำเครื่องมือไปทดลองใช้

๕) เก็บข้อมูลสถานการณ์ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและวิธีการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ประสบอุทกภัย

๖) วิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ในกรณีอุทกภัย

๗) สรุปผลการดำเนินงาน

- ๘) ประชุมเสนอ (ร่าง) ผลการวิจัยและจัดทำข้อเสนอแนะต่อการพัฒนางานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมกรณีอุทกภัย
- ๙) ปรับแก้ร่างรายงานและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
- ๑๐) เผยแพร่ข้อมูลให้แก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๘.๒ วิธีการศึกษา

๑) กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

กลุ่มประชากร คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรุงเทพมหานครที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วม

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรุงเทพมหานครที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์อุทกภัยในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง จำนวน ๑๐ แห่ง

๒) การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกพื้นที่ศึกษาในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำท่วมในเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๔ โดยการสุ่มแบบเจาะจง ซึ่งพิจารณาจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์อนามัย และพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบนั้นต้องมีระดับน้ำท่วมสูงกว่า ๓๐ เซนติเมตร ระยะเวลาที่ได้รับผลกระทบนานกว่า ๓๐ วัน ประชากรที่ได้รับผลกระทบจำนวนมาก และมีทั้งพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซาก โดยมีรายละเอียดในการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ เลือกศูนย์อนามัยที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย ตามเกณฑ์ที่กำหนดข้างต้น จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ ศูนย์อนามัยที่ ๑ ๒ ๔ และ ๘ และกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ ๒ เลือกจังหวัดในความรับผิดชอบของศูนย์อนามัย ศูนย์ละ ๑ จังหวัด ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีระดับน้ำท่วมสูงกว่า ๓๐ เซนติเมตร ระยะเวลาที่ได้รับผลกระทบนานกว่า ๓๐ วัน มีประชากรที่ได้รับผลกระทบจำนวนมาก และมีทั้งพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซาก รวม ๕ จังหวัด

ขั้นตอนที่ ๓ เลือกพื้นที่และตำบลใน ๕ จังหวัดข้างต้น ที่เป็นพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซาก พื้นที่ละ ๑ แห่งต่อจังหวัด รวม ๑๐ พื้นที่/ตำบล

ขั้นตอนที่ ๔ คัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่อยู่ใน ๑๐ พื้นที่ที่เลือกข้างต้น ๑ หน่วยงานต่อ ๑ พื้นที่ รวมทั้งสิ้น ๑๐ หน่วยงาน

๓) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสัมภาษณ์การดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้ศึกษาได้แบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น ๕ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเด็น

ส่วนที่ ๓ ค่าใช้จ่ายด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในภาวะอุทกภัย

ส่วนที่ ๔ สิ่งที่ได้รับและความคาดหวังองค์ความรู้และสิ่งสนับสนุนในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ ๕ ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการเตรียมการการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในภาวะอุทกภัย

๔) วิธีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบเบื้องต้นจากนักวิชาการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย และนำไปทดลองสอบถามกับประชาชนและหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี เพื่อ

ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมของภาษา และความเที่ยงของข้อมูลว่าสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ และผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีการตอบคำถามตรงกับวัตถุประสงค์ของคำถามหรือไม่ แล้วนำข้อบกพร่องที่พบจากการทดสอบมาแก้ไข และปรับปรุงให้สมบูรณ์

๕) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรุงเทพมหานคร ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จำนวน ๑๐ ท่าน เพื่อศึกษาแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในกรณีอุทกภัย

๖) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการพรรณนาความและสรุปแบบอุปนัย เพื่อบรรยายและวิเคราะห์ลักษณะการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมกรณีอุทกภัย

๘.๓ ขอบเขตการศึกษา

๑) ขอบเขตเชิงพื้นที่

ทำการศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา นครปฐม นครสวรรค์ และสิงห์บุรี

๒) ระยะเวลา

เก็บข้อมูลในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๕๔- กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นภาวะหลังเกิดอุทกภัยที่ยังปรากฏร่องรอยของปัญหา และเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสามารถเก็บข้อมูล เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือกลุ่มประชากรมีความพร้อมที่จะให้ข้อมูล รวมทั้งผู้วิจัยเองก็มีความสะดวกในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

๙. ผลการศึกษา

๑.๑.๑ ข้อมูลทั่วไป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษา แบ่งเป็นเทศบาลเมือง จำนวน ๕ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๓ แห่ง และสำนักงานเขตของกรุงเทพมหานคร จำนวน ๒ แห่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งทราบว่าพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบจะประสบอุทกภัย และได้เตรียมการป้องกันพื้นที่รับผิดชอบ โดยทำคันดินกั้นการกั้นกระสอบทราย การขุดลอกคลอง ท่อระบายน้ำ การเตรียมเครื่องสูบน้ำ และเมื่อเกิดอุทกภัยสถานที่อาศัยของประชาชนได้แก่ บ้านตนเองหรือศูนย์พักพิง คิดเป็นร้อยละ ๒๘ อาศัยบ้านญาติและเพื่อนบ้าน ร้อยละ ๒๐ อาศัยเต็นท์ข้างทางริมถนน ร้อยละ ๑๖ และอาศัยอยู่ที่โรงเรียน วัดหรือสถานที่ทำงาน ร้อยละ ๘

๑.๑.๒ การบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Management)

๑) การจัดการขยะ

ในพื้นที่ท่วมซ้ำซาก มีวิธีการจัดการขยะโดยก่อนเกิดอุทกภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดเตรียมสถานที่ขยะสำรอง อุปกรณ์และยานพาหนะสำหรับเก็บขนขยะระหว่างเกิดอุทกภัย เมื่อเกิดอุทกภัยได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเก็บขยะใส่ถุงดำและเก็บรวบรวมไว้ รวมทั้งคัดแยกขยะ ระยะเวลาหลังน้ำลดจะมีการมารับไปกำจัดโดยให้ประชาชนนำมาทิ้งไว้จุดที่กำหนด และจะนำรถมาเก็บขนไปกำจัดโดยการเผาหรือนำไปยังบ่อฝังกลบขยะ สำหรับในพื้นที่ท่วมใหม่ ระยะเวลาเกิดอุทกภัยได้ดำเนินการเก็บขยะตามปกติทุกวัน และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒ แห่งที่มีแผนสำรองสำหรับการจัดการขยะในช่วงเกิดอุทกภัย เมื่อเกิดอุทกภัยถ้าหากเป็น

พื้นที่ที่น้ำท่วมไม่สูงมาก ก็จะใช้รถเก็บขยะเข้าไปเก็บขนตามปกติ โดยให้ประชาชนเก็บและรวบรวมขยะมาทิ้งบริเวณที่กำหนดพร้อมกำหนดเวลาที่แน่นอน หากเป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมสูง จะใช้เรือเก็บขยะจากบ้านเรือนและจุดพักขยะจุดต่างๆ เพื่อนำไปกำจัดยังบ่อกำจัดขยะ เมื่อน้ำลดได้กำหนดจุดทิ้งในพื้นที่ต่างๆ เป็นจุดย่อยๆ และให้เจ้าหน้าที่และรถไปเก็บขนยังจุดย่อยมารวมที่จุดพักขยะรวม หรือบางส่วนก็นำไปกำจัดที่บ่อกำจัดขยะทันที

๒) การจัดการสิ่งปฏิกูล

ในพื้นที่ท่วมซ้ำซาก มีวิธีการจัดการสิ่งปฏิกูลในสถานการณ์อุทกภัย โดยในระยะก่อนเกิดอุทกภัย ได้จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ไว้สำหรับให้ประชาชนใช้ เมื่อเกิดอุทกภัย ได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนใช้ส้วมให้ถูกต้องในสถานที่ที่กำหนดไว้ รวมทั้งประชาสัมพันธ์เรื่องการรักษาความสะอาด เมื่อน้ำลดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดการเก็บรวบรวมส้วมลอยน้ำ ไว้ใช้ในปีต่อไป สำหรับในพื้นที่ท่วมใหม่ ในช่วงก่อนเกิดอุทกภัยทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เตรียมส้วมชั่วคราว สุขาเคลื่อนที่สำหรับบริการประชาชน รวมทั้งแนะนำการทำส้วมชั่วคราว เมื่อเกิดอุทกภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 6 แห่งได้แจกจ่ายถุงดำให้ประชาชน และดำเนินการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลไปกำจัดยังสถานที่กำจัดสิ่งปฏิกูล เมื่อน้ำลดแล้ว หากที่ไม่มีรถสูบล้างสิ่งปฏิกูลของตนเอง ก็ได้ประสานขอความร่วมมือกับทางเทศบาลใกล้เคียงมาดำเนินการให้

๓) การสุขาภิบาลอาหาร

ในพื้นที่ท่วมซ้ำซาก ได้เตรียมการจัดการด้านอาหาร โดยเตรียมอาหารสำรองสำหรับแจกจ่ายให้ประชาชน ทั้งที่จัดซื้อหามาเองหรือได้รับบริจาคมา จัดหาสถานที่สำหรับตั้งโรงครัวและอุปกรณ์ในโรงครัว เมื่อเกิดอุทกภัย ได้ปรุงประกอบอาหารและนำไปแจกจ่ายให้ประชาชนในพื้นที่โดยใช้เรือเป็นยานพาหนะหลัก บางพื้นที่ได้ประสานให้ผู้ใหญ่บ้านหรือแกนนำชุมชนมารับอาหารไปแจกจ่ายให้ลูกบ้าน แต่อาหารกล่องที่รับบริจาคไม่มีการตรวจสอบการปนเปื้อนของเชื้อแบคทีเรีย และเมื่อหลังเกิดอุทกภัย ได้จัดกิจกรรมล้างตลาด โดยร่วมกับผู้ประกอบการและประชาชน ในส่วนพื้นที่ท่วมใหม่ ก่อนเกิดอุทกภัยเจ้าหน้าที่ได้ให้คำแนะนำในการเลือกซื้ออาหารสดและอาหารแห้ง ขณะเกิดอุทกภัยการแจกจ่ายอาหารให้ประชาชนนั้น ได้ปรุง-ประกอบอาหาร โดยในการแจกจ่ายได้ประสานผู้นำชุมชนหรือแกนนำมารับไปให้ลูกบ้านของตนเอง อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งโรงครัวทั้ง 6 แห่งไม่มีการเฝ้าระวังคุณภาพอาหาร และเมื่อน้ำลดได้จัดกิจกรรม Big cleaning day แจกชุดทำความสะอาด และเอกสารประชาสัมพันธ์ รวมทั้งมีการตรวจด้านกายภาพ

๔) การจัดหาแหล่งน้ำสะอาดสำหรับอุปโภค บริโภค

ในพื้นที่ท่วมซ้ำซาก ได้เตรียมแหล่งน้ำสำหรับผู้ประสบอุทกภัย จัดหาถังบรรจุน้ำและติดตั้งในชุมชน เตรียมน้ำดื่มบรรจุขวดทั้งจัดซื้อเองและขอรับบริจาค ในขณะเกิดอุทกภัย จะแจกจ่ายให้ประชาชนทุกวันตามจุดต่างๆ รวมทั้งได้ติดตั้งถังบรรจุน้ำกลางในจุดต่างๆ และพบว่า มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียง ๒ แห่งได้เก็บตัวอย่างน้ำดื่ม มาตรวจวิเคราะห์ทั้งทางกายภาพและทางห้องปฏิบัติการ สำหรับพื้นที่ท่วมใหม่ การเตรียมการเพื่อจัดหาแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค บริโภคในพื้นที่รับผิดชอบนั้น มีเพียง ๓ แห่งที่ได้เตรียมการ โดยประสานกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขอรถน้ำเพื่อนำน้ำไปแจกจ่ายแก่ผู้ประสบอุทกภัย จัดหา จัดตั้งถังน้ำดื่มสำรองและเครื่องกรองน้ำตามจุดต่างๆ ในชุมชน เมื่อเกิดอุทกภัย ระบบประปายังสามารถใช้ได้ หากระบบชำรุด จะประสานขอรถขนน้ำจากพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อนำไปแจกจ่ายให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ กรณีน้ำบริโภค แหล่งน้ำหลักจะเป็นน้ำขวด ซึ่งได้รับการบริจาคจากหน่วยงานต่างๆ มากเพียงพอ แต่ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำในช่วงนั้น

๕) การจัดการที่อยู่อาศัย

ในพื้นที่ท่วมซ้ำซาก ได้ดำเนินการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย โดยดูแลจัดหาที่พักพิงชั่วคราว เตรียมจัดตั้งศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัย รวมทั้งประกาศเตือนประชาชนและแจ้งจุดอพยพ เมื่อเกิดอุทกภัยได้จัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกศูนย์พักพิง จัดหาอาหาร น้ำดื่ม และดูแลสุขภาพแก่ผู้ที่มาพักพิง รมรณรงค์ให้ประชาชนรักษาความสะอาดในที่อยู่อาศัยของตนเอง เมื่อน้ำลดได้จัดกิจกรรมทำความสะอาดเก็บขยะ แจกจ่ายวัสดุอุปกรณ์ ชุบน้ำยาทำความสะอาดให้หมู่บ้านและชุมชน สำหรับพื้นที่ท่วมใหม่ ได้ดำเนินการจัดหาจุดอพยพและศูนย์พักพิงชั่วคราวให้ผู้ประสบอุทกภัย และการทำความสะอาดที่พักอาศัย

๑.๑.๓ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ (Materials)

ในพื้นที่ท่วมซ้ำซากได้จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ในประเด็นการจัดการขยะได้เตรียมอุปกรณ์สำหรับเก็บขยะระหว่างน้ำท่วม การจัดการสิ่งปฏิกูล ได้จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์สำหรับให้ประชาชนใช้ในช่วงเกิดอุทกภัย การสุขาภิบาลอาหาร เตรียมอาหารสำรองสำหรับแจกจ่ายให้ประชาชนโดยทั้งที่จัดซื้อหามาเองหรือการรับบริจาคมา จัดหาที่สำหรับตั้งโรงครัว การหาน้ำสะอาดสำหรับอุปโภค บริโภค ได้เตรียมแหล่งน้ำสำหรับผู้ประสบอุทกภัย การจัดการที่พักอาศัย ได้เตรียมจัดตั้งศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัยในสถานที่ต่างๆ สำหรับพื้นที่ท่วมใหม่ได้จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ดังนี้ การจัดการขยะ ได้เตรียมถังขยะ จุดพักขยะ การจัดการสิ่งปฏิกูล ได้เตรียมส้วมชั่วคราว สุขาเคลื่อนที่และถุงดำให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน การสุขาภิบาลอาหาร ได้จัดตั้งศูนย์ จัดหาอาหารบริการให้ประชาชน การหาน้ำสะอาดสำหรับอุปโภค บริโภค ได้จัดหาและจัดตั้งถังน้ำดื่มสำรอง เครื่องกรองน้ำตามจุดต่างๆ ในชุมชน การจัดการที่พักอาศัย ได้จัดหาจุดอพยพและศูนย์พักพิงชั่วคราวไว้รองรับ

๑.๑.๔ การเตรียมบุคลากร (Man)

ทั้งพื้นที่ท่วมซ้ำซาก และพื้นที่ท่วมใหม่ ได้กำหนดผู้รับผิดชอบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยแบบเป็นทางการจะมีคำสั่งมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละฝ่าย ปฏิบัติงานตามหน้าที่ซึ่งได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจนตามคำสั่ง และได้ชี้แจงการดำเนินงานก่อนลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริงทั้งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและแนวทางการแก้ปัญหา และแบบไม่เป็นทางการจะเป็นการมอบหมายให้ผู้ใหญ่บ้านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าอาวาส หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นเจ้าของสถานที่ช่วยดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของศูนย์พักพิง ประธานเจ้าหน้าที่อนามัย หรือ อาสาสมัครสาธารณสุขดูแลให้คำแนะนำเรื่องสุขภาพอนามัยของประชาชน เป็นต้น

๑.๑.๕ งบประมาณ (Money)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งที่อยู่ในพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซาก ใช้งบสำหรับจัดการและแก้ปัญหาในภาวะอุทกภัยจากเงินงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นของรัฐบาล และงบปกติของหน่วยงาน โดยในช่วงเกิดอุทกภัยมีค่าใช้จ่าย ประมาณ ๑๐๐, ๐๐๐ – ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท ขึ้นกับขนาดของพื้นที่

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมทั้งในระยะก่อนเกิดอุทกภัย ระยะเกิดอุทกภัย และระยะหลังเกิดอุทกภัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซากมีการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันไม่มากนัก มีการจัดการในลักษณะที่เหมือนกันบ้างในบางประเด็น โดยในประเด็นการจัดการขยะพื้นที่ท่วมซ้ำซากจะมีวิธีการเตรียมตัวในการจัดการขยะได้ดีกว่าพื้นที่ท่วมใหม่ เช่น การจัดเตรียม

พื้นที่กำจัดขยะสำรอง การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงวิธีการจัดการขยะ แต่การจัดการในช่วงเกิดและหลังเกิดอุทกภัยทั้งพื้นที่ท่วมใหม่และท่วมซ้ำซาก มีการจัดการที่ไม่แตกต่างกัน การจัดการสิ่งปฏิกูล ทั้ง ๒ พื้นที่มีลักษณะคล้ายกัน แต่การจัดการของพื้นที่ท่วมใหม่มีการเตรียมการดีกว่า โดยเตรียมหรือประสานขอส้วมลอยน้ำ เตรียมส้วมของสถานที่ราชการให้ประชาชนมาใช้บริการในช่วงน้ำท่วม และเมื่อเกิดอุทกภัยและหลังเกิดอุทกภัย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๒ พื้นที่ที่มีการจัดการที่เหมือนกันคือ กำหนดสถานที่ตั้งส้วม นำส้วมลอยน้ำและสุขาเคลื่อนที่มาให้บริการสุขสิ่งปฏิกูล การจัดการสุขาภิบาลอาหาร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๒ พื้นที่มีการเตรียมการจัดหาอาหารสำหรับประชาชนในพื้นที่เหมือนกัน โดยการจัดหาแหล่งอาหารสำรอง จัดหาสถานที่สำหรับปรุง-ประกอบอาหาร และวิธีการแจกจ่ายอาหาร หลังเกิดอุทกภัยทั้ง ๒ พื้นที่ก็ได้จัดกิจกรรมล้างตลาด ปัญหาหลักที่พบคือทั้ง ๒ พื้นที่ไม่มีการเฝ้าระวัง ตรวจสอบคุณภาพอาหาร เป็นเพียงการดูสภาพทางกายภาพของสถานที่ปรุงอาหารให้ถูกสุขลักษณะ แต่ไม่มีการตรวจสอบสุขลักษณะของผู้ปรุง-ประกอบอาหาร และการปนเปื้อนเชื้อ การจัดการเรื่องน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภคจะเห็นว่าทั้ง ๒ พื้นที่มีการจัดการเรื่องความพอเพียงได้ดี มีการเตรียมแหล่งน้ำสำรอง และป้องกันการปนเปื้อนของแหล่งน้ำที่จะนำมาผลิตเป็นน้ำประปา แต่อย่างไรก็ดีประเด็นที่พบ มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพียง ๒ แห่งในพื้นที่ท่วมซ้ำซากเท่านั้นที่มีการตรวจสอบคุณภาพของน้ำ นอกจากนี้ทั้ง ๒ พื้นที่ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักและตรวจสอบคุณภาพน้ำทั้งอุปโภคและบริโภคด้วยตนเอง ในการจัดการที่อยู่อาศัยของทั้ง ๒ พื้นที่จะเน้นเรื่องสถานที่พักชั่วคราวให้ประชาชน โดยประสานหาสถานที่ วัสดุเครื่องนอน แต่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ท่วมซ้ำซากได้คำนึงถึงเรื่องการจัดการที่อยู่อาศัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ที่บ้านของตนเองด้วย รวมทั้งจัดกิจกรรมทำความสะอาดเก็บขยะ แจกจ่ายวัสดุอุปกรณ์ ชุดน้ำยาทำความสะอาดให้หมู่บ้านและชุมชน และกำจัดขยะลอยเมื่อน้ำลด สำหรับเรื่องการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๒ พื้นที่ได้เตรียมวัสดุอุปกรณ์จัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่างๆ แก่ประชาชน ปัญหาที่พบคือ วัสดุไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในภาวะอุทกภัย ในด้านการจัดการงบประมาณ ทั้งพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ท่วมใหม่และพื้นที่ท่วมซ้ำซากใช้งบประมาณสำหรับจัดการแก้ปัญหาในภาวะอุทกภัยจากทั้งงบกลางรัฐบาล และงบปกติของหน่วยงาน ปัญหาที่พบคือ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดแคลนสิ่งของไม่สามารถหาซื้อได้ตามความต้องการ ด้านบุคลากรรับผิดชอบ ทั้งพื้นที่ท่วมซ้ำซากและพื้นที่ท่วมใหม่ กำหนดผู้รับผิดชอบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ปัญหาที่พบคือบุคลากรไม่เพียงพอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่กลายเป็นผู้ประสบภัยเช่นกัน นอกจากนี้พบว่าบุคลากรไม่มีความชำนาญ ขาดความรู้หรือความพร้อมในการแก้ปัญหาในภาวะวิกฤต

๑๐. การนำไปใช้ประโยชน์

กรมอนามัย ได้นำผลการศึกษาข้อมูลสถานการณ์การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม รวมถึงข้อเสนอแนะ จัดทำเป็นเอกสารวิชาการเผยแพร่แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม กรณีประสบอุทกภัยอย่างเป็นระบบ

๑๑. ความยุ่งยากในการดำเนินการ/ปัญหา/อุปสรรค (ที่เป็นปัญหายุ่งยากของผู้ดำเนินการ)

๑. เรื่องระยะเวลาการดำเนินงานที่มีอย่างจำกัด เนื่องจากการดำเนินงานต้องเร่งรัดดำเนินการหลังจากเกิดอุทกภัย ทำให้ประเด็นคำถามไม่ครอบคลุมและได้ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างน้อย อาจส่งผลต่อข้อมูลที่ไม่ครอบคลุม และครบถ้วนในทุกประเด็น

๒. การสอบถามข้อมูลเชิงลึกจาก ใช้บุคลากรหลายคน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ทำให้ข้อมูลที่ได้นั้นต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้แก้ปัญหาโดยชี้แจงวัตถุประสงค์และประเด็นที่ต้องการก่อนลงสัมภาษณ์ และเมื่อสรุปข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ได้ส่งสรุปผลการสัมภาษณ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

๑๒. ข้อเสนอแนะ/วิจารณ์

๑๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเตรียมแผนรองรับน้ำท่วมที่ใช้ได้จริง และดูแลประชาชนให้ครบทุกด้าน เนื่องจากที่ผ่านมาพบปัญหาว่าไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาดูแลประชาชนในพื้นที่และเวลาประสานงานไม่รู้ว่าประสานงานไปที่หน่วยงานใด รวมทั้งควรมีการซ้อมแผน เพื่อซักซ้อมความเข้าใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นระยะๆ

๒) ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในภาวะอุทกภัย เนื่องจากหากมีการจัดการไม่ดีอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพแก่ประชาชนโดยรวมโดยจัดเตรียมบุคลากร วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณรองรับ ซึ่งที่ผ่านมาพบว่างานอนามัยสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป้าหมายหลักคือเน้นช่วยชีวิตคน ดังนั้นควรเร่งสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานระดับนโยบายเห็นหรือตระหนักในเรื่องอนามัยสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสร้างเครือข่ายการดำเนินงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และอาศัยการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมทั้งแกนนำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่

๑๒.๒ ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานอนามัยสิ่งแวดล้อม กรณีอุทกภัย

๑) ในช่วงเกิดอุทกภัยขยะมีปริมาณมากและเก็บขนลำบาก กรมอนามัย ควรพัฒนาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมในการกำจัดขยะ และควรให้คำแนะนำแยกสิ่งของสิ่งปฏิกูลออกจากถุงขยะทั่วไป เพื่อง่ายต่อการคัดแยกไปกำจัด

๒) กรมอนามัย ควรพัฒนาส่วนผสมดินที่สามารถย่อยสลายได้ด้วยจุลินทรีย์ เนื่องจากพบปัญหาส่วนผสมเร็ว และรถไม่สามารถเข้าไปดูดส้วมได้ในภาวะที่เกิดอุทกภัย

๓) กรมอนามัย ควรพัฒนาคู่มือ หรือคำแนะนำในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมกรณีอุทกภัยสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ โดยจัดทำทางเลือกหรือช่องทางการจัดการที่หลากหลาย เหมาะสมกับพื้นที่โดยอาจแทรกเข้ากับการดำเนินงานในภาวะปกติ

๔) กรมอนามัย ควรพัฒนา Checklist ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมกรณีอุทกภัยในระยะต่างๆ อาจแบ่งเป็นสิ่งที่ต้องทำ และสิ่งที่ควรทำให้ชัดเจน และในบาง setting ควรมีข้อมูลมาตรฐานที่เป็นตัวเลข เพื่อให้สามารถเตรียมการได้เหมาะสม

๕) กรมอนามัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมกรณีอุทกภัย โดยจัดเป็นฐานการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติในประเด็นต่างๆ รวมทั้งนำเสนอ Best practice เพื่อเป็นแบบอย่าง

๖) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการเฝ้าระวังและตรวจสอบคุณภาพอาหาร และตรวจสอบสุขลักษณะของผู้ปรุง-ประกอบอาหารและการปนเปื้อนเชื้อโรคของอาหารอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ

๗) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาข้อกำหนดสำหรับการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมประเด็นต่างๆ กรณีเกิดอุทกภัย เช่น การจัดการขยะ การจัดการสิ่งปฏิกูล เป็นต้น

๘) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดทำรายชื่อหน่วยงานที่ประสานขอความช่วยเหลือ หรือขอความร่วมมือในพื้นที่ในประเด็นต่างๆ เช่น เรื่องอาหาร น้ำประปา เป็นต้น

๑๒.๓ ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) การประเมินผลการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม กรณีอุทกภัย ในครั้งต่อไปควรมีการวิจัยต่อเนื่อง โดยควรวิจัยเชิงลึกเฉพาะกลุ่มตัวอย่าง หรือจำแนกแต่ละประเด็น ได้แก่ การจัดการขยะ สิ่งปฏิกูล อาหารและน้ำ ที่อยู่อาศัยและพาหนะโรค เช่น การจัดการขยะในภาวะอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบอุทกภัย เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะที่เหมาะสม ครอบคลุม และสมบูรณ์มากขึ้น

๒) ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้นและครอบคลุม เพื่อความน่าเชื่อถือ ความแม่นยำของข้อมูล และลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

๓) ควรวิจัยเปรียบเทียบการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่น้ำท่วมใหม่และพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก วิจัยพื้นที่ที่มีลักษณะเหมือนกัน เลือกพื้นที่ที่ใกล้เคียงกัน เปรียบเทียบกันว่าแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมต่อพื้นที่นั้นๆ และปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินต่อไป

๑๓. กิตติกรรมประกาศ

การประเมินผลการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม กรณีประสบอุทกภัย ปี ๒๕๕๔ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง ของประเทศไทย สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์และการสนับสนุนช่วยเหลือในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นและกำลังใจจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ นางสาวสิริวรรณ จันทนจุลกะ ผู้อำนวยการกองประเมินผลกระทบต่อนโยบายที่ได้กรุณาใช้เวลาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาจนเสร็จสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณนางสาวอำพร บุตรรังษี ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการศึกษาครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ ทีมงานกลุ่มเฝ้าระวังผลกระทบต่อนโยบายทุกท่าน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ต่อการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดี และที่สำคัญขอขอบพระคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เสียสละเวลาให้การสัมภาษณ์ที่ทำให้การศึกษานี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

๑๔. เอกสาร/เว็บไซต์อ้างอิง

กรมควบคุมโรค. กระทรวงสาธารณสุข. ๒๕๕๔. คู่มือประชาชนสำหรับป้องกันโรคที่มากับน้ำ. นนทบุรี.

กรมอนามัย. ๒๕๕๔. คำแนะนำด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม. ค้นวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๕

จาก [http://๒๐๓.๑๕๗.๖๔.๒๖/ewtadmin/ewt/env/ewt_news.php?nid=๒๘๘&](http://๒๐๓.๑๕๗.๖๔.๒๖/ewtadmin/ewt/env/ewt_news.php?nid=๒๘๘&filename=home๒๐๑๑)

[filename=home๒๐๑๑](http://๒๐๓.๑๕๗.๖๔.๒๖/ewtadmin/ewt/env/ewt_news.php?nid=๒๘๘&filename=home๒๐๑๑)

กรมอุตุนิยมวิทยา. ๒๕๕๕. อุทกภัย. ค้นวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ จาก

<http://www.tmd.go.th/info/info.php?FileID=๗๐>

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. ๒๕๕๕. สรุปรายงานสาธารณภัย. ค้นวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ จาก

<http://disaster.go.th/dpm/flood/flood.html>

กรมควบคุมมลพิษ. ๒๕๕๔. การดำเนินงานของกรมควบคุมมลพิษในภาวะอุทกภัย. ค้นวันที่ ๑๘ มิถุนายน

๒๕๕๕ จาก http://infofile.pcd.go.th/mgt/flood๕๔_PCD.pdf?CFID=

[๕๘๔๐๕๖&CFTOKEN=๒๖๐๕๕๗๗๗](http://infofile.pcd.go.th/mgt/flood๕๔_PCD.pdf?CFID=๕๘๔๐๕๖&CFTOKEN=๒๖๐๕๕๗๗๗)

ศูนย์บริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัย. ๒๕๕๒. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๕๐. นนทบุรี

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นางเพ็ญผกา วงศ์กระพันธ์)

ผู้เสนอผลงาน

..... / /

ขอรับรองว่าสัดส่วนหรือลักษณะงานในการดำเนินการของผู้เสนอข้างต้นถูกต้องกับความเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นางสาวกรวิภา ปุณณศิริ)

ผู้ร่วมดำเนินการ

..... / /

ลงชื่อ

(นางสาวสุนิษา มะลิวัลย์)

ผู้ร่วมดำเนินการ

..... / /

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(.....)

ลงชื่อ

(.....)

ตำแหน่ง

(หน.กลุ่ม/ฝ่าย)

..... / /

ตำแหน่ง

(ผอ. กอง/ศูนย์/สำนัก)

..... / /

แบบรายการประกอบคำขอประเมินผลงาน
ข้อเสนอแนวคิด/วิธีการ เพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
เรื่อง การพัฒนารูปแบบ แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้วยสมรรถนะ

ของ

นางเพ็ญผกา วงศ์กระพันธ์
ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุข ระดับชำนาญการ
ตำแหน่งเลขที่ ๓๓๐
กลุ่มงาน/ฝ่าย พัฒนาศักยภาพบุคลากร
กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

กรมอนามัย

เพื่อแต่งตั้งให้ดำรง

ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุข ระดับชำนาญการพิเศษ
ตำแหน่งเลขที่ ๓๓๐
กลุ่มงาน/ฝ่าย พัฒนาศักยภาพบุคลากร
กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

กรมอนามัย

ข้อเสนอแนวคิด/วิธีการ เพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๑. ชื่อผลงานเรื่อง การพัฒนารูปแบบ แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้วยสมรรถนะ

๒. ระยะเวลาที่ดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙

๓. สรุปเค้าโครงเรื่อง

๓.๑ หลักการและเหตุผล

จากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารข้าราชการพลเรือนหลายประการ รวมถึงทิศทางการบริหารทรัพยากรบุคคล ที่ได้นำหลักสมรรถนะมาใช้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของข้าราชการและส่วนราชการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๖ ซึ่งมีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของข้าราชการทุกระดับให้ปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ เกิดผลสัมฤทธิ์คุ้มค่าเป็นที่เชื่อถือ ศรัทธาของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ตาม มาตรา ๓๒ ของ พรบ. ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งบัญญัติให้ส่วนราชการมีหน้าที่ดำเนินการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญ เพื่อให้ข้าราชการพลเรือนสามัญมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม คุณภาพชีวิต มีขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐ และมติ ก.พ. เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๒ ที่เห็นชอบในหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจแก่ข้าราชการพลเรือนตามหลัก ๕ ประการ ประกอบด้วย ๑) หลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ๒) หลักความคุ้มค่าและประหยัด ๓) หลักความเป็นมาตรฐาน ๔) หลักสมรรถนะ และ ๕) หลักการพัฒนาที่สมดุล สำนักงาน ก.พ. จึงได้กำหนดสมรรถนะหลักสำหรับข้าราชการ ตามหลักการของหนังสือเวียน สำนักงาน ก.พ. ที่ นร ๑๐๐๘/ว ๒๗ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๒ เรื่อง มาตรฐานและแนวทางการกำหนดความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญ โดยให้คำจำกัดความของสมรรถนะหลักว่า เป็นคุณลักษณะร่วมกันของข้าราชการพลเรือนทั้งระบบเพื่อเป็นการหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน โดยประกอบด้วยสมรรถนะหลัก ๕ ประการ ได้แก่ ๑) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) คือความมุ่งมั่นจะปฏิบัติราชการให้ดีหรือให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่ โดยมาตรฐานนี้ อาจเป็นผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของตนเอง หรือเกณฑ์วัดผลสัมฤทธิ์ที่ส่วนราชการกำหนดขึ้น อีกทั้งยังหมายรวมถึงการสร้างสรรคพัฒนาผลงานหรือ กระบวนการปฏิบัติตามเป้าหมายที่ยากและท้าทายที่อาจไม่เคยมีผู้ใดสามารถกระทำได้มาก่อน ๒) การบริการที่ดี (Service Mind) คือ ความตั้งใจและความพยายามของข้าราชการในการให้บริการต่อประชาชน ข้าราชการ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ๓) การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ (Expertise) คือ ความสนใจ ใฝ่รู้ สั่งสมความรู้ ความสามารถของตนในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ด้วยการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการและเทคโนโลยีต่างๆ เข้ากับการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ๔) การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม และจริยธรรม (Integrity) คือ การดำรงตนและประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรม จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และจรรยาข้าราชการเพื่อรักษาศักดิ์ศรีแห่งความเป็นข้าราชการ และ ๕) การทำงานเป็นทีม (Team work) เป็นความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นส่วนหนึ่งของทีม หน่วยงานหรือส่วนราชการ รวมทั้งความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับสมาชิกในทีม

สำหรับปัจจัยในการพัฒนาสมรรถนะตามคู่มือการพัฒนาข้าราชการตามสมรรถนะหลัก (Core Competencies) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยว่าการฝึกปฏิบัติงานจะมีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะสูงสุด เนื่องจากในการมอบหมายงานจะทำให้ผู้รับการพัฒนารู้สึกถึงความกดดันในการเรียนรู้งานได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยอยู่บนสมมติฐานว่าผู้มอบหมายงานสามารถสอนงานหรือมอบหมายงานที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้รับการพัฒนา โดยเจมส์ (James, ๑๙๗๐ : ๔ อ้างถึงใน เด่นดวง คาตรง ๒๕๕๔ : ๒๐) ได้สรุปแนวคิดสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรไว้ คือ ๑) การพัฒนาของมนุษย์ในองค์กรโดยทั่วๆ ไป จะเกิดผลมาจากประสบการณ์จากการทำงาน ๒) เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดสำหรับการพัฒนามืออยู่ด้วยกันสามประการคือ การกำหนดความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน การกำหนดสิทธิอำนาจกับความรับผิดชอบในการจัดการต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมและต้องป้อนข้อมูลให้กับผู้ปฏิบัติงานได้รู้ด้วยตัวของเขาเองว่าเขาปฏิบัติงานได้ดีมากน้อยแค่ไหน ๓) การพัฒนาของมนุษย์ในองค์กรจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อพนักงานในองค์กรปรารถนาที่จะควบคุมพฤติกรรมหรือปฏิบัติงานด้วยตัวของเขาเองให้มีความใกล้เคียง หรือเป็นไปตามมาตรฐานของการปฏิบัติงานที่ได้กำหนดไว้ไปสู่การพัฒนา ๔) กิจกรรมที่องค์กรกำหนดขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาจะต้องมุ่งเน้นอยู่ที่งานของบุคคลเป็นสำคัญ ๕) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เป็นเรื่องการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้ออำนวยให้มนุษย์ในองค์กรสามารถพัฒนาตนเองได้ ๖) การพัฒนาของมนุษย์ในองค์กรจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการพัฒนานั้นสอดคล้องกับความต้องการในชีวิตและศักยภาพของเขา ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วการพัฒนาจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย ๗) การพัฒนามนุษย์ในองค์กรต้องได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารอย่างเต็มที่ซึ่งจะทำให้การพัฒนาสัมฤทธิ์ผล

จากแนวคิดที่กล่าวถึงในข้างต้น และแนวคิดที่ว่าคนเป็นปัจจัยสำคัญและมีค่ามากที่สุดขององค์กร หากบุคคลในองค์กรขาดความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถหรือความชำนาญไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่องานหรือการทำงาน ย่อมเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จโดยรวมขององค์กร และปัจจัยในการทำงานของบุคลากรย่อมส่งผลต่อผลงานโดยรวมขององค์กร การมีกลยุทธ์หรือกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยให้องค์กรจัดเตรียมกำลังคนให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้วิธีหนึ่งคือ การฝึกอบรมซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้บุคลากรได้รับโอกาสในการพัฒนาความสามารถ คุณลักษณะที่พึงประสงค์หลายด้าน ที่ผ่านมามองครได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรโดยจัดการฝึกอบรมต่างๆ ไปตามรูปแบบที่เคยปฏิบัติกันมา แต่ปัญหาหรือความสำคัญคือ จะแน่ใจได้อย่างไรว่าการฝึกอบรมบุคลากรนั้นมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นจริง เพราะตัวชี้วัดการประเมินการฝึกอบรมส่วนใหญ่จะวัดในเชิงปริมาณ เช่น จำนวนชั่วโมงการฝึกอบรมต่อคนต่อปี หรือจำนวนบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรม หรือการประเมินที่วัดความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเป็นต้น ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้ไม่สามารถสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการฝึกอบรมในแง่ของการแก้ไขปัญหาขององค์กร หรือสามารถทำให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการปฏิบัติงานที่เด่นชัดขึ้นมากนัก

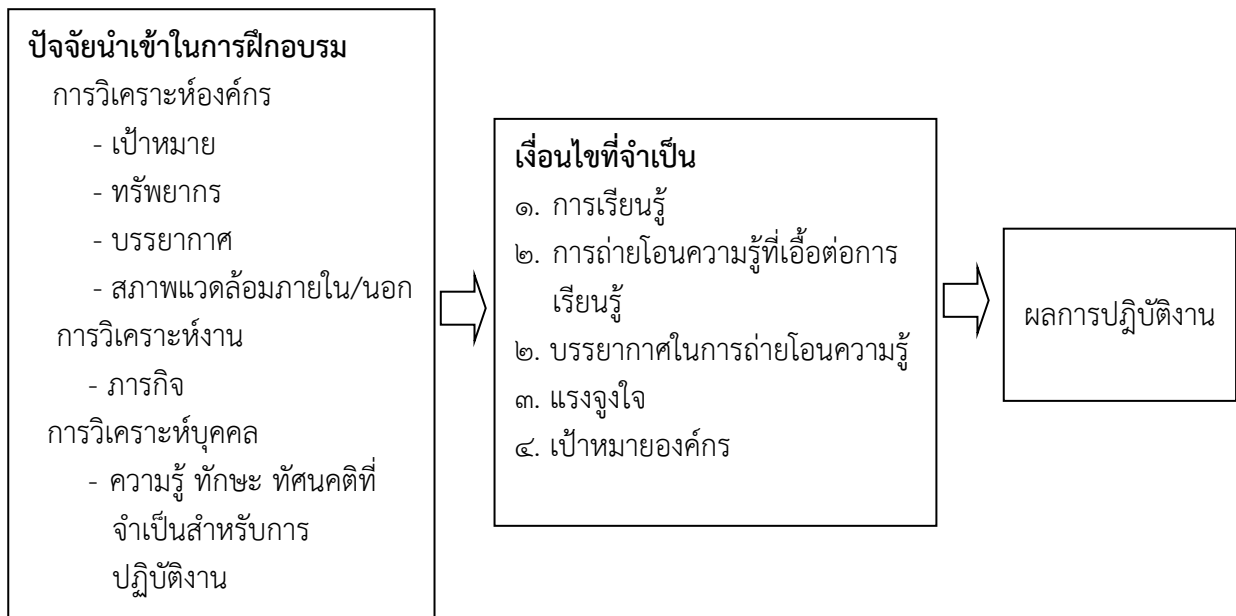
๓.๒ บทวิเคราะห์/แนวความคิดหรือแนวทางดำเนินการ/ข้อเสนอ

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นที่ว่า การฝึกอบรมบุคลากรที่ผ่านมามองครจะยังไม่สะท้อนถึงประสิทธิภาพของการฝึกอบรมในแง่ของการแก้ไขปัญหาขององค์กร หรือยังไม่สามารถทำให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการปฏิบัติงานที่เด่นชัดมากนัก เพราะส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากการให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดในการฝึกอบรมในรูปของเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ และการประเมินผลในเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ และต่อเนืองยังมีค่อนข้างน้อย ผิดกับแนวคิดเรื่องทรัพยากรบุคคลเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดในองค์กร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการส่งเสริม พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ทัศนคติ ตลอดจนมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาตามต้องการคาดหวัง บุคลากรสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งได้

อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการนำแนวคิดสมรรถนะมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม แผนการฝึกอบรม และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยความหมายของสมรรถนะหมายถึง ชีตความสามารถ ศักยภาพ สมรรถนะ ซึ่งได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์และจำเป็นต่อการทำงานของบุคคลในองค์กรให้ประสบความสำเร็จหรือมีผลการปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดหรือสูงกว่า ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก ๓ ประการดังนี้ ๑) ความรู้ (Knowledge) คือสิ่งที่องค์กรต้องการให้รู้ ๒) ทักษะ (Skill) คือสิ่งที่องค์กรต้องการให้ทำ เป็นสิ่งที่ต้องผ่านการเรียนรู้และฝึกฝนเป็นประจำจนเกิดเป็นความชำนาญในการใช้งาน ๓) คุณลักษณะที่พึงปรารถนา (Attributes) คือสิ่งที่องค์กรต้องการให้เป็น ซึ่งจะอยู่ลึกลงไปในจิตใจ ต้องปลูกฝังสร้างยากกว่าความรู้และทักษะ แต่ถ้าหากมีอยู่แล้วจะเป็นพลังผลักดันให้บุคลากรมีพฤติกรรมที่องค์กรต้องการได้ และจากแนวคิดด้านสมรรถนะในส่วนทักษะและการเรียนรู้ที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน และเป็นสิ่งที่สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้โดยอาศัยการพัฒนาและการฝึกอบรม รวมถึงการฝึกอบรมคือโอกาสสำหรับการเรียนรู้ซึ่งจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ หลายอย่าง เช่น การตั้งใจ รูปแบบการเรียนรู้และความร่วมมือของบุคลากร บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ขององค์กร รวมทั้งการพิจารณาถึงวิธีการที่เหมาะสมในการฝึกอบรม เช่น การเรียนรู้และการถ่ายโอนความรู้ในการเอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ที่ต้องพิจารณาแรงจูงใจในการเรียนรู้ของบุคลากรและสภาพที่เอื้อต่อการฝึกอบรม โดยมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้และการถ่ายโอนการเรียนรู้ในการฝึกอบรมเรื่องผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม แบ่งเป็น ๓ ระดับคือ ๑) การเรียนรู้ (Learning) ๒) ผลการปฏิบัติงาน (Performance) ๓) ผลลัพธ์ขององค์กร (Organizational Results) โดยผลลัพธ์เหล่านี้จะถูกกำหนดให้เกิดขึ้นไปตามลำดับคือ การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมและพัฒนาจะทำให้เกิดผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของบุคคลเป็นผลมาจากการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มา มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และผลลัพธ์ที่องค์กรจะได้รับ ก็จะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของบุคคล

ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรโดยใช้แนวคิดสมรรถนะจึงเป็นฐานสำคัญที่มีประสิทธิภาพ เพราะเป็นเครื่องมือในการสร้าง ส่งเสริม เพิ่มพูน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ ทศนคติและเพิ่มความสามารถของบุคลากรให้สามารถทำงานตอบสนองนโยบายและเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอีกด้วย รวมทั้งสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างแม่นยำ เป็นธรรม ตามสมรรถนะและความสามารถที่แท้จริงได้ และการพัฒนาบุคลากร ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามหลักของ Competency ด้วยเทคนิคที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถในการสร้างผลการปฏิบัติงานไปสู่ความเป็นเลิศให้กับองค์กร

กรอบแนวคิด

คำนิยาม

สมรรถนะ หมายถึง ชีตความสามารถ ศักยภาพ ซึ่งได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์และจำเป็นต่อการทำงานของบุคคลในองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ หรือมีผลการปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนด หรือสูงกว่า ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๓ ประการ ดังนี้ ๑) ความรู้ (Knowledge) คือสิ่งที่องค์กรต้องการให้รู้ ๒) ทักษะ (Skill) คือสิ่งที่องค์กรต้องการให้ทำ เป็นสิ่งที่ต้องผ่านการเรียนรู้และฝึกฝนเป็นประจำจนเกิดเป็นความชำนาญในการใช้งาน ๓) คุณลักษณะที่พึงปรารถนา (Attributes) คือสิ่งที่องค์กรต้องการให้เป็น ซึ่งจะอยู่ลึกลงไปจิตใจ ต้องปลูกฝังสร้างยากกว่าความรู้และทักษะ แต่ถ้าหากมีอยู่แล้วจะเป็นพลังผลักดันให้บุคลากรมีพฤติกรรมที่องค์กรต้องการได้

ข้อเสนอกระบวนการออกแบบการฝึกอบรม ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ความต้องการขององค์กร โดยต้องวิเคราะห์งาน และวิเคราะห์บุคคลเพื่อกำหนดความจำเป็นในการฝึกอบรม โดย ๑) วิเคราะห์องค์กรด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ขององค์กรซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อโครงการฝึกอบรมโดยการวิเคราะห์จะครอบคลุมเป้าหมาย ทรัพยากร บรรยากาศ สภาพแวดล้อมและข้อจำกัดต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ๒) การวิเคราะห์งานโดยการวิเคราะห์ภารกิจของหน่วยงาน เพื่อดูว่าบุคลากรจำเป็นต้องใช้ความรู้ ทักษะ หรือมีทัศนคติอะไรต่อบางอย่าง ๓) การวิเคราะห์ตัวบุคคล เพื่อประเมินว่าพนักงานแต่ละคนมีความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะและความสามารถที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน

๒. วิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม และการพัฒนา เพื่อเพิ่มโอกาสในการใช้เงิน และเวลาได้อย่างรอบคอบ คำนวณต่อการลงทุน เพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของการประเมินผลของการฝึกอบรม และเพื่อเพิ่มแรงจูงใจของผู้มีส่วนร่วมและกำหนดกิจกรรมการฝึกอบรมและพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อวินิจฉัยว่าองค์กรมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมหรือไม่ รวมทั้งเพื่อศึกษาข้อมูลที่สำคัญต่อการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร

๓. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมและพัฒนา กำหนดความคาดหวังเกี่ยวกับสมรรถนะ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมและพัฒนาควรอยู่ในรูปของตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับการสร้างผลงานการทำงานที่ดีเลิศที่สามารถสังเกต และประเมินได้อย่างชัดเจนเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม แต่ควรต้องพิจารณาในข้อจำกัดเกี่ยวกับ เวลา และงบประมาณที่ใช้เป็นสำคัญ

๔. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมและพัฒนา ต้องตัดสินใจว่าองค์กรควรจะส่งบุคลากรไปฝึกอบรมภายนอก หรือว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญออกแบบหลักสูตร หรือจัดการฝึกอบรมภายในองค์กรเอง ถึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของการฝึกอบรมได้

๕. การเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการฝึกอบรมและพัฒนา ซึ่งต้องพิจารณาสองประเด็นหลักคือ การเรียนรู้และการถ่ายโอนความรู้ในการเอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งต้องพิจารณาแรงจูงใจในการเรียนรู้ของบุคลากรและสภาพที่เอื้อต่อการฝึกอบรม ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนรู้และการถ่ายโอนการเรียนรู้ในการฝึกอบรมว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม แบ่งเป็น ๓ ระดับคือ ๑) การเรียนรู้ (Learning) ๒) ผลการปฏิบัติงาน (Performance) ๓) ผลลัพธ์ขององค์กร (Organizational Results) โดยผลลัพธ์เหล่านี้จะถูกกำหนดให้เกิดขึ้นตามลำดับคือ การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมและพัฒนาจะทำให้เกิดผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของบุคคลเป็นผลมาจากการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มา มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และผลลัพธ์ที่องค์กรจะได้รับ ก็จะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของบุคคล

๖. การทบทวนเนื้อหาของหลักสูตรก่อนการฝึกอบรมและพัฒนา จะต้องประเมินผลก่อนการฝึกอบรมเพื่อดูว่าการฝึกอบรมจะสามารถพัฒนาสมรรถนะได้ดีขึ้นมากน้อยเพียงใด

๗. จัดฝึกอบรมตามแผนที่กำหนด ซึ่งจุดแรกที่ต้องพิจารณาคือ ความสนใจในการฝึกอบรมของบุคลากร วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การใช้ตัวอย่างที่หลากหลายวิธีและสามารถเข้าใจได้ง่ายจะทำให้การฝึกอบรมมีความน่าสนใจ

๘. การประเมินผลการฝึกอบรม โดยการประเมินผลจะมุ่งไปที่การตอบคำถามเกี่ยวกับความสามารถในการพัฒนาสมรรถนะ ที่นำไปสู่ผลงานที่ดีเลิศของผู้ปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กร และความต้องการของภาคีเครือข่ายผู้เกี่ยวข้อง

๓.๓ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. บุคลากรที่เข้ารับการฝึกอบรมสามารถพัฒนาสมรรถนะ ในการปฏิบัติงานที่นำไปสู่ผลงานที่ดีขึ้น

๒. ผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เข้ารับการฝึกอบรม สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กรและความต้องการของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น

๓. ได้รูปแบบ แนวทางการฝึกอบรมโดยการใช้สมรรถนะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรอื่นๆ ได้

๓.๔ ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. บุคลากรมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการทำงานตามที่พึงประสงค์ และหรือ มีผลการปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดหรือสูงกว่า

๒. หน่วยงานมีการสร้างแรงจูงใจ และบรรยากาศในการถ่ายทอดการเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม เพื่อให้บุคลากรนำความรู้ไปใช้ในงาน และช่วยให้มีความสามารถตามที่คาดหวัง ซึ่งจะช่วยให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

ลงชื่อ

(นางเพ็ญผกา วงศ์กระพันธุ์)

ผู้เสนอผลงาน

..... / /